

- у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/>.
6. Ринок лізингу. Статистика. Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.leasing.org.ua/ua/rating/>.
 7. Стаднік Є.О. Аналіз сучасного стану ринку лізингу в Україні / Є.О. Стаднік // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 6. – С. 60-66.
 8. Шевчук Ю.А. Термінологія та класифікація лізингу / Ю.А. Шевчук // Лізинг в Україні. – 2008. – № 5. – С. 5-6.

УДК 330.131.7:336

Сушко Н.М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи
Київського національного торговельно-економічного університету*

Бригінська Л.Г.

*кандидат економічних наук,
викладач кафедри банківської справи
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

СУТНІСТЬ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНИХ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті систематизовано наукові підходи щодо сутності поняття «системний ризик банківської діяльності». Структуровано чинники формування та накопичення системних ризиків банківської діяльності на окремих рівнях. З цих позицій доведено необхідність розробки специфічних підходів щодо оцінювання й управління системних ризиків банківської діяльності в Україні.

Ключові слова: банк, банківська система, зобов'язання, кредит, ризик, системний ризик.

Сушко Н.М., Бригинская Л.Г. СУЩНОСТЬ И ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМНЫХ РИСКОВ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье систематизированы научные подходы к сущности понятия «системный риск банковской деятельности». Структурированы факторы формирования и накопления системных рисков банковской деятельности на отдельных уровнях. С этих позиций доказана необходимость разработки специфических подходов к оценке и управлению системных рисков банковской деятельности в Украине.

Ключевые слова: банк, банковская система, обязательства, кредит, риск, системный риск.

Sushko N.M., Bryhinska L.G. ESSENCE AND FACTORS OF FORMATION OF BANKING SYSTEM RISKS

The paper systemizes scientific approaches towards the essence of the concept of «systemic risk in the banking activity». Factors that form and accumulate systemic risks in the banking activity have been structured on individual levels. From this perspective, the necessity for developing specific approaches in the assessment and management of systemic risks in the banking activity in Ukraine is argued.

Keywords: bank, banking system, liability, credit, risk, systematic risk.

Постановка проблеми. Вагомою причиною посилення глобальної нестабільності сучасності є накопичення системних ризиків у різних сферах світового господарювання і насамперед – у сфері банківського бізнесу. Це зумовлює необхідність поглибленого дослідження теоретичних основ як формування та накопичення системних ризиків взагалі, так і їх сутності та причинної обумовленості саме у банківському секторі. Це дасть змогу розробити більш досконалі практичні підходи щодо оцінки вразливості банків до системних ризиків та можливостей їх регулювання.

Метою статті є дослідження сутності і причинної обумовленості процесів формування та накопичення системних ризиків у банківському секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових та прикладних сферах дослідженню теоретичних основ виникнення системних ризиків, у т.ч. у сфері банківської діяльності, присвячені численні наукові праці відомих учених: М. Агліетта і А. Брендера [1]; О.Дж. Говтвань [2]; Дж. Г. Кауфмана і К. Скотта [3]; А. Легара [4] та ін. Переважно ці дослідження зосереджувалися у площині констатації системних шоків та їх результативності. Теоретичним аспектам формування та накопичення системних ризиків у бан-

ківській сфері присвячені праці відомих українських учених О. Барановського [5], Ю. Заруби і В. Чемериса [6], А. Ковалюк [7], В. Міщенко і С. Науменкової [8], Л. Примостки [9], В. Рисіна [10] та ін. Попри це, донині залишилася проблема розуміння як сутності самого системного ризику, так і системного ризику банківської діяльності. Це пов'язано з відсутністю наукової аргументації причинної обумовленості процесу виникнення та накопичення системного ризику, розмежування рівнів його локалізації тощо. Усе це ускладнює побудову практичного механізму регулювання вразливості банківського сектора до системних ризиків і потребує поглиблення відповідних теоретичних досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна інтерпретація поняття «системного ризику» вперше була представлена в документах міжнародних та зарубіжних фінансово-кредитних установ, де суть досліджуваного поняття, як правило, сконцентрована у частині констатації негативних фактів, подій та результатів (табл. 1).

У документах міжнародних та зарубіжних фінансово-кредитних установ дефініція «системного ризику», як правило, зводиться до констатації фактів та подій, що мають певний негативний результат.

Так, у доповіді Групи 10 (Group of Ten) досить сумнівною і невизначеною є аргументація «системного ризику» з використанням таких понять, як «довіра», «невизначеність» і «цілком можливо» [11]. Крім того, ця дефініція, по суті, характеризує значно ширший аспект проблем, ніж системний ризик, зокрема: ризику землетрусу, початку військових дій або значного збільшення цін на енергоносії цілком вписуються в дане визначення тощо. На противагу цьому у розумінні «системного ризику», що надається БМР [12], МВФ [13], ЄЦБ [14], суть визначення зводиться до конкретних порушень фінансової системи, що можуть призвести до порушень реального сектору економіки. Це, на наш погляд, є більш лаконічним і конкретним розумінням суті «системного ризику», що будуватиметься на зв'язку міжсекторальних елементів сучасної економіки. Але за межі констатації цього зв'язку та його негативного результату ця інтерпретація «системного ризику» також не виходить.

На рівні окремих країн під системним ризиком розуміють, як правило, серйозні несприятливі наслідки для фінансової стабільності (США, Закон Додда-Франка, 2010) [15], ризику для стабільності фінансового сектора, викликані особливостями будови фінансових ринків або розподілу ризиків у фінансовому секторі, а також нестійким рівнем зростання кредитного плеча, боргу або кредиту (Великобританія, 2011) [16]. В Україні визначення системного ризику суттєво різняться на рівні НБУ та НКЦПФР [17; 18], але очевидною характеристикою даної дефініції є її вузькість як результат динамічної взаємодії агентів у фінансово-кредитній мережі, що враховує лише мікроскопічні властивості і топологію даної мережі.

Дослідження системних ризиків широко представлені в працях зарубіжних науковців, зокрема Дж.Г. Кауфмана і К. Скотта, які визначають «системний ризик» як ймовірність збою всієї системи у зв'язку з неієднотністю її окремих частин або компонентів; є наслідком паралельної кореляції між більшістю або всіма елементами системи [3]. У цьому

ж контексті представлено і розуміння системного ризику А. Легаром [4] як подію, у разі настання якої значна кількість фінансових установ одночасно виявляються неплатоспроможними. Подібні визначення надають і такі відомі вчені, як М. Агліетта та А. Брендер [1], О.Дж. Говтвань [2], а саме як потенційну небезпеку появи ситуацій, при яких індивідуальна реакція економічних агентів на виникаючі ризику призводить не до кращого їх розподілу, диверсифікації, а навпаки – до підвищення загальної ненадійності.

Отже, поняття «системного ризику» як у документах фінансово-кредитних установ, так і у працях науковців зводиться до констатації негативних фактів та подій фінансового сектора, а причинно-наслідкові зв'язки його виникнення там концентрують залишаються поза межами уваги. Саме ця характеристика теоретичного обґрунтування системного ризику є однією з причин недосконалості управління процесами їх поширення.

В Україні відправною точкою розуміння «системного ризику» на початку виникнення практичного інтересу до даної дефініції і процесу була довідникова література, де системний ризик трактувався як:

- ризик, при якому нездатність виконати свої зобов'язання одного з учасників системи розрахунків або фінансового ринку викликає нездатність інших учасників або фінансових установ виконати свої зобов'язання [19];
- ризик того, що нездатність одного з учасників виконати свої зобов'язання або порушення у функціонуванні самої системи може призвести до нездатності інших учасників системи або інших фінансових установ [20];
- ймовірність того, що деякі установи в силу того, що у системі платежів вони взаємопов'язані з іншими установами, не зможуть виконати своїх зобов'язань за кредитними угодами в результаті неплатежів [21];
- ризик, при якому нездатність одного з учасників системи або фінансового ринку в цілому вико-

Таблиця 1

Підходи до трактування поняття «системний ризик» у документах фінансово-кредитних установ

Інститут	Інтерпретація «системного ризику»
Група 10 (Group of Ten) [11].	Системний ризик – це ризик того, що якась подія викличе втрату економічної вартості активів або довіри до них, унаслідок чого невизначеність у фінансовій системі збільшиться до рівня, при якому цілком можливо буде значний несприятливий вплив на реальний сектор економіки.
Банк міжнародних розрахунків (БМР) [12].	Системний ризик – це ризик, що виникає внаслідок нездатності одного або декількох фінансових інститутів виконувати своєчасно і в повному обсязі свої зобов'язання перед контрагентами, що стає причиною банкрутства (неплатоспроможності) інших учасників грошово-фінансових відносин.
Міжнародний валютний фонд (МВФ) [13].	Системний ризик – це ризик, що пов'язаний з порушенням функціонування фінансової системи і може істотно негативно впливати на реальну економіку.
Європейський центральний банк (ЄЦБ) [14]	Системний ризик – це ризик настання і поширення істотної системної події, яка негативно впливає на велику кількість системоутворюючих фінансових посередників або ринків.
ФРС США (Закон Додда-Франка) [15]	Системний ризик – це серйозні несприятливі наслідки для фінансової стабільності.
Міністерство фінансів Великобританії [16]	Системний ризик – це ризик дестабілізації фінансового сектора, викликаний особливостями будови фінансових ринків або розподілу ризиків у фінансовому секторі, а також нестійким рівнем зростання кредитного плеча, боргу або кредиту.
Національний банк України (НБУ) [17]	Системний ризик – це неспроможність одного з учасників платіжної системи виконати свої зобов'язання або порушення функціонування самої системи, що призводить до нездатності інших учасників платіжної системи або фінансових інститутів виконати свої зобов'язання належним чином.
Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) [18]	Системний ризик – це ризик виникнення збитків у інших учасників клірингу внаслідок неможливості виконання ними своїх зобов'язань у зв'язку з невиконанням (невчасним виконанням) зобов'язань одним учасником унаслідок реалізації у нього кредитного ризику або ризику ліквідності, що може призвести до неможливості завершення усіх розрахунків.

нати свої зобов'язання викликає нездатність інших учасників або фінансових установ виконати свої зобов'язання [22];

- ризик того, що невиконання зобов'язань одним банком почне ланцюгову реакцію і призведе до кризи всієї банківської системи [23].

Очевидно, що переважна більшість цих визначень прив'язується до порушення системи платежів та виконання зобов'язань. У цьому ж руслі характеризують системний ризик і такі відомі українські вчені, як О. Барановський [5], А. Ковалюк [7], В. Міщенко та С. Науменкова [8]. Але варто зазначити, що вперше у вітчизняній науковій літературі з точки зору причинної обумовленості виокремлює системну компоненту ризиків Л. Примостка стосовно портфельного ризику, вважаючи системний ризик частиною загального ризику системи, що залежить від стану економіки в цілому і зумовлюється макроекономічними чинниками, такими як динаміка інвестицій, обсяги зовнішньої торгівлі, зміни податкової політики, стан платіжного балансу [9]. Причинну обумовленість досліджуваного терміну представлено і у працях іншого вітчизняного науковця В.В. Рисіна, який під системним ризиком розуміє «...ймовірність настання системних подій несприятливого характеру, викликаних екзогенними чи ендогенними шоками, які спричиняють нестабільність фінансового ринку та можуть призвести до неплатоспроможності значної кількості взаємозалежних фінансових посередників» [10]. У даному визначенні присутня не лише констатація ризику, але і окреслено чинники, що його провокують, але при цьому виникає інша проблема – пояснення екзогенних чи ендогенних шоків, що в свою чергу мають як певну обумовленість, так і певне навантаження.

Отже, у більшості досліджень суть терміна «системний ризик» зводиться до існування в макроекономічній системі такої рівноваги, при якій будь-який макроекономічний шок може спровокувати значну волатильність цін на виробничі та фінансові активи, зменшення ліквідності і виникнення збитків корпоративних позичальників, аж до їх банкрутства. У наявних підходах щодо трактування «системного ризику» присутні як широке (притаманний всій суспільно-економічній системі), так і вузьке (притаманний лише фінансовій системі) його розуміння, а його концентрація можлива як на горизонтальних, так і на вертикальних зв'язках між учасниками суспільно-економічних чи грошово-кредитних відносин. Саме тому наявні визначення «системного ризику» багато в чому суперечливі і не дають змогу, на наш погляд, повною мірою його закласти теоретичне підґрунтя подальших досліджень відповідних процесів. Критичний огляд наявних підходів щодо розуміння сутності «системного ризику» дав змогу їх структурувати за трьома

рівнями: макроекономічним, мікроекономічним та комбінованим у межах його широкого та вузького розуміння (табл. 2).

Щодо «системних ризиків» банківської діяльності, то, на наш погляд, доцільно використовувати саме широке розуміння трактування поняття «системний ризик» у межах комбінованого підходу, оскільки він сконцентрований і формується як у межах горизонтальних, так і вертикальних зв'язків між учасниками грошово-кредитних відносин. Крім цього, на відміну від наявних відповідних визначень нами пропонується розширити поняття «системний ризик» за рахунок включення причинно-наслідкового зв'язку його формування. Саме тому під «системним ризиком банківської діяльності» варто розуміти ймовірність збою функціонування всієї банківської системи у зв'язку з критичним порушенням планетарної, регіональної, національної чи внутрішньосистемної суспільно-економічної рівноваги, що формує умови для поширення нестабільності у банківській сфері. Доцільність вибору зазначеного визначення в якості базового для подальших досліджень визначається тим, що воно відобрає найбільш важливий причинно-наслідковий зв'язок системного ризику банківської діяльності. Іншими словами, наголошується на тому, що причини виникнення та накопичення системного ризику банківської діяльності є різнопланові і формуються в межах багаторівневого механізму.

У наукових дослідженнях провідних світових учених виділено кілька чинників, що пояснюють формування системних ризиків банківської діяльності: фундаментальна невизначеність майбутнього; інформаційна асиметрія та психологічні фактори [1-6].

Чинник фундаментальної невизначеності майбутнього у процесі виникнення та накопичення системного ризику є об'єктивним, який не можна усунути за допомогою будь-яких засобів обробки інформації, статистичних методів тощо, оскільки кінцевий результат будь-якого інвестиційного рішення обумовлений взаємодією численних загальноринкових та суб'єктивних сил. Така невизначеність майбутнього здатна спонукати інвесторів формувати прикладні правила поведінки, засновані на прихильності стратегії слідування за ринком, і тим самим сприяти наростанню спекулятивного «бульбашки» (наприклад, інвестори можуть покладати вкрай оптимістичні очікування на нові технології ще на стадії їх розробки, які, однак, не можуть реалізуватися у зв'язку з виявленням об'єктивних чинників, що ускладнюють впровадження у виробництво цих технологій).

Інформаційна асиметрія у процесі виникнення та накопичення системних ризиків обумовлена тим, що учасники ринку при прийнятті рішень можуть неправильно сприймати ринкові сигнали або сві-

Таблиця 2

Підходи щодо трактування поняття «системний ризик» у науковій літературі

	Рівень концентрації		
	Макроекономічний	Мікроекономічний	Комбінований
Широке розуміння	Сконцентрований на констатації негативних наслідків системного ризику для всієї суспільно-економічної системи.	Сконцентрований на констатації розвитку ланцюгової реакції негативних наслідків системного ризику для установ фінансової системи.	Сконцентрований як на горизонтальних, так і на вертикальних зв'язках між учасниками грошово-кредитних відносин.
Вузьке розуміння	Сконцентрований на констатації негативних наслідків системного ризику для фінансової системи	Сконцентрований на констатації процесів розвитку системного ризику в межах окремих фінансово-кредитних установ	Сконцентрований на горизонтальних зв'язках між учасниками грошово-кредитних відносин

Джерело: [1-12]

домо спотворювати (частково розкривати, прихоувати) інформацію [11]. Ступінь інформаційної асиметрії визначається інституціонально інфраструктурою ринку, формальними і неформальними «правилами гри» тощо. В умовах непрозорості господарських і фінансових зв'язків, недосконалості або відсутності стандартів розкриття та поширення інформації підвищується ймовірність некоректної оцінки інвесторами фундаментальної вартості активів і формування необґрунтовано завищених ринкових очікувань. Інформаційна асиметрія сприяє поширенню наслідувальних стратегій, при яких інвестиційні рішення приймаються, виходячи з наявних аналогів, а не з аналізу фундаментальної інформації, що є «дефіцитною».

Психологічні чинники у процесі виникнення та накопичення системного ризику обумовлені тим, що в ході прийняття рішень індивідууми використовують певні правила, що дають змогу як збільшувати швидкість і скорочувати час обробки інформації (так звані когнітивні евристики), так і призводити до помилкових суджень, ефекту диспозиції (небажання визнавати свої помилки), принципу упередженості (переоцінка ймовірності настання тих подій, які відбулися недавно), ефекту самовпевненості (зайва переоцінка своїх знань) тощо [12]. Результатом такої ірраціональної поведінки інвесторів може стати поява наслідувальних стратегій, тобто колективної поведінки, схильність банків до прийняття на себе надмірно високих зовнішніх ризиків (кредитних, ринкових, ліквідності) під час фази зростання економічного циклу (агрегований ризик) тощо.

На наш погляд, усі вищезазначені чинники формування та накопичення системних ризиків банківської діяльності належать до фундаментального рівня, який є базовим для усіх інституціональних утворень. Але попри це, існує ще принаймні два рівні, де інституції отримують вагому національну та організаційно-управлінську специфіку. Крім того, в сучасних умовах фундаментальний рівень формування та накопичення системних ризиків банківської діяльності зазнає суттєвих від впливу глобалізаційних процесів, в тому числі фінансових. Так, процеси фінансової глобалізації ускладнюють архітектуру глобального фінансового ринку, що посилює загальну нестабільність цієї непрості системи, підвищує ризики та ймовірність розвитку загроз. Особливо важливого значення набуває підвищення нестабільності фінансового ринку і збільшення ризиків та загроз для економіки країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою, оскільки їх фінансові системи мають підвищену залежність від глобального фінансового ринку. Саме тому, у систему причин формування та накопичення системних ризиків банківської діяльності фундаментального рівня доцільно включити такий чинник, як масштаби фінансової глобалізації.

На думку українських учених В. Чемериса та Ю. Заруби, потенціал системного ризику визначається лише двома основними групами чинників: пов'язаними зі структурними особливостями системи (системний рівень); пов'язаними із впливом окремих елементів системи на її функціональність та індивідуальний рівень [6]. Джерелом ризику на системному рівні є системні дисбаланси в діяльності національного фінансового сектору (інституційні, структурні, фінансові тощо), що є результатом конструкторних особливостей національної системи фінансового посередництва. На індивідуальному ж рівні джерелом системного ризику є концентрація

конкретних ризиків у діяльності банків – зосередження ризиків, що формує вірогідність отримання втрат в обсягах, що потенційно загрожують фінансовій стійкості економічних суб'єктів або їх спроможності виконувати базові операції (функції). На наш погляд, в даному підході проігноровано фундаментальну складову формування та накопичення системних ризиків, що абстрагує даний процес від його базових та об'єктивних чинників.

Саме тому, оцінюючи та узагальнюючи наявні точки зору, нами структуровано чинники системних ризиків банківської діяльності, що враховує як окремі рівні його формування та накопичення, так і специфіку проявів цих рівнів (табл. 3).

Таблиця 3
Чинники формування та накопичення системних ризиків банківської діяльності

Фундаментальний	Національний	Індивідуальний
<ul style="list-style-type: none"> • фундаментальна невизначеність майбутнього; • інформаційна асиметрія; • психологічні фактори; • масштаби фінансової глобалізації 	<ul style="list-style-type: none"> • політичні рішення; • геополітичне становище; • ступінь реформування економічної системи; • масштаби та інтенсивність макроекономічних та інших шоків; • рівень ефективності фінансових ринків; • рівень регулювання і нагляду банківської діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • природа економічних стимулів та мотивів у поведінці окремих учасників ринків та банків; • інтенсивність взаємозв'язків між окремими учасниками ринків та банків; • рівень ефективності банківського менеджменту в т.ч. у системоутворюючих банках

Джерело: [1-14]

Отже, врахування багатофакторності та багаторівневості у формуванні та накопиченні системних ризиків банківської діяльності є сучасною і найбільш вагомою прерогативою у їх дослідженні та розробці адекватних механізмів управління.

Варто зазначити, що важливим рівнем формування та накопичення системних ризиків банківської діяльності є національний рівень, що створює необхідність його додаткового вивчення та регулювання національним регулятором. В Україні на національному рівні додатково до вищезазначених чинників формування та накопичення системних ризиків банківської діяльності (табл. 2) варто віднести низку чинників, що мають суто специфічний характер, притаманний країнам, що перебувають на стадії первісного нагромадження капіталу, а саме: політична нестабільність; довготривалість неефективної макроекономічної політики уряду; низькі темпи зростання ВВП; істотний рівень доларизації економіки; зростаючий рівень дефіциту бюджету, державного боргу, інфляції, відтоку капіталу; неякісна структура банківської системи; неадекватні підходи до регулювання і нагляду банківської діяльності; неякісний ризик-менеджмент банків тощо. Саме тому вибір та обґрунтування підходів щодо оцінювання і управління системних ризиків банківської діяльності в Україні має вагому специфіку і не може наслідувати вже наявні варіанти, адаптовані в інших країнах. В Україні важливим завданням у процесі управління системними ризиками банківської діяльності є аналіз чинників, що концентруються за межами впливу мегарегулятора: політичні рішення, геополітичне становище, інфор-

маційні та соціальні чинники тощо. Вплив цих чинників не носить лінійний характер, і це ускладнює процедуру діагностики системних ризиків банківської діяльності.

Висновки. Сутність поняття «системного ризику» в сучасній науковій літературі представлено з точки зору макроекономічного, мікроекономічного та комбінованого трактування у межах його широкого та вузького розуміння. Щодо «системного ризику банківської діяльності», то, на наш погляд, доцільно використовувати саме широке розуміння цього поняття в межах комбінованого підходу, враховуючи причинно-наслідкові зв'язки цього процесу. Виходячи з цього, під системним ризиком банківської діяльності варто розуміти ймовірність збою функціонування всієї банківської системи у зв'язку з критичним порушенням планетарної, регіональної, національної чи внутрішньосистемної суспільно-економічної рівноваги, що формує умови для поширення нестабільності для банківської сфери. Вибір зазначеного визначення в якості базового для подальших досліджень визначається тим, що воно дає змогу відобразити найбільш важливі риси і принципові особливості системного ризику банківської системи.

В основі виникнення та накопичення системного ризику банківської діяльності лежать необхідні і достатні умови, що пов'язані з великою кількістю чинників, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Необхідною умовою виникнення та накопичення системного ризику є наявність взаємозв'язків між різними сегментами фінансових і товарних ринків або між інститутами (у т.ч. банками), які слугують передавальним механізмом системного ризику. Достатньою ж умовою виникнення та накопичення системного ризику є наявність відповідних об'єктивних і суб'єктивних чинників його формування.

У ході оцінки та узагальнення наявних точок зору нами структуровано чинники системних ризиків банківської діяльності, що враховує як окремі рівні його формування та накопичення, так і специфіку проявів цих рівнів, і виокремлено: фундаментальний, національний та індивідуальний.

Урахування багатофакторності та багаторівневості у формуванні та накопиченні системних ризиків банківської діяльності є сучасною і найбільш вагомою прерогативою у їх дослідженні та розробці адекватних механізмів управління. Так, в Україні вибір та обґрунтування підходів щодо оцінювання й управління системних ризиків банківської діяльності має вагому специфіку і не може наслідувати вже наявні варіанти, адаптовані в інших країнах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Aglietta M., Brender A. Globalisation financière et risque de système // Cahiers Économiques et Monétaires (Banque de France), № 37 (1990).
2. Говтвань О.Дж. Методология и опыт прогнозирования российской денежно-банковской системы. – М. : МАКС Пресс, 2009.
3. Kaufman G.G. and Scott K.E. «What Is Systemic Risk, and Do Bank Regulators Retard or Contribute to It?» The Independent Review, v. VII, n. 3, 2003, pp. 371-391.
4. Lehar A. Measuring systemic risk: A risk management approach // Journal of Banking & Finance. – 29 (2005). – P. 2577-2603.
5. Барановський О.І. Сутність і різновиди фінансових криз / О.І. Барановський // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 3-20.
6. Чемерис В., Заруба Ю. Системний ризик у діяльності фінансового сектору: передумови, джерела та фактори // Вісник національного банку України. – 2012. – № 9(199). – С. 42-45.
7. Ковалюк А.О. Фінансове регулювання банківництва в Україні: термінологія і систематизація / А.О. Ковалюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.4. – С. 258-265.
8. Науменкова С.В. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури // С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К. : УБС, ЦНДНБУ, 2009. – 384 с.
9. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Л.О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
10. Рисін В.В. Системний ризик банківського сектора : сутність, форми та чинники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=184>.
11. Group of Ten «Report on consolidation in the financial sector», January 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/np/g10/2001/01/eng/pdf/file1.pdf>.
12. Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org/>.
13. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/>.
14. Офіційний сайт Європейського центрального банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ecb.int/pub/pdf/>.
15. Офіційний сайт ФРС США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.federalreserve.gov/>.
16. Офіційний сайт Міністерства фінансів Великої Британії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-treasury>.
17. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/.
18. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nssmc.gov.ua/.
19. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/>.
20. Словарь официальных определений и терминов по экономике и финансам [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rubricom.com/fref_1.asp.
21. Роджер Л. Миллер, Девид Д. Ван-Хуз Современные деньги и банковское дело: глоссарий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.alleng.ru/d/econ-fin/econ-fin052.htm.
22. Словарь электронного бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.intertech.ru/Dictionary/ebusiness.asp.
23. Большой экономический словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rahvaraamat.ee/>.